

IZ PRAKSE ZA PRAKSU

Primljeno: listopad 2013.

DEAN SAVIĆ*, DEJAN JEZERNIK**, TOMISLAV PAVIČIĆ***, ZORAN HITREC****,
MARIO BERTINA*****

Primjena posebnih dokaznih radnji prema nepoznatim osobama

UVOD

Od samog početka primjene posebnih dokaznih radnji (ranije *posebnih mjera*, te *posebnih izvoda kaznenih djela*) postojala je dvojba o tome mogu li se one odrediti prema nepoznatim osobama. Vrlo snažna struja teoretičara i praktičara zauzela je stav prema kojem se te mjere mogu odrediti samo prema poznatim, identificiranim osobama. Takvo stajalište temeljilo se na odredbi članka 182. stavka 1. *Zakona o kaznenom postupku* iz 1997. godine prema kojem se u nalogu za primjenu posebnih mjera navode **podaci o osobi protiv koje se mjere primjenjuju**.

U praksi se vrlo brzo pokazalo kako često nije moguće prikupiti podatke o identitetu osoba prema kojima je potrebno primjenjivati posebne mjere, te da ih je nužno određivati i prema nepoznatim osobama kako bi se upravo tim mjerama prikupile obavijesti o njihovom identitetu te istodobno otkrilo i dokazalo kazneno djelo koje su počinile. U skladu s time dio stručnjaka je zauzeo stajalište koje se temeljilo na nešto drukčijem tumačenju prethodno citirane odredbe i prema kojem *Zakon* izričito ne predviđa da je u nalogu za primjenu mjera potrebno navesti **identifikacijske** podatke o osobi protiv koje se mjere primjenjuju. Na temelju toga je izveden zaključak prema kojem je dovoljno navesti samo podatke koji su u danom trenutku raspoloživi.

---

* dr. sc. Dean Savić, voditelj Službe organiziranog kriminaliteta PNUSKOK-a, viši predavač na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu.

** mr. sc. Dejan Jezernik, voditelj Odjela pripreme, nadzora i primjene posebnih kriminalističkih poslova u Službi posebnih kriminalističkih poslova PNUSKOK-a.

*** Tomislav Pavičić, policijski službenik za posebne kriminalističke poslove PNUSKOK-a.

**** Zoran Hitrec, voditelj Službe posebnih kriminalističkih poslova PNUSKOK-a.

***** Mario Bertina, načelnik PNUSKOK-a.

Ovakva neujednačenost u tumačenjima rezultirala je i neujednačenom praksom. U pojedinim slučajevima nalozi za primjenu posebnih mjera nisu niti traženi ili su odbijani, a u drugim situacijama izdavani su bez ikakvih problema.¹ Taj problem uočen je i 2002. godine tijekom rasprave na radnoj skupini koja se bavila pripremom izmjena i dopuna *Zakona o kaznenom postupku*. Neki su zastupali stajalište prema kojem primjena posebnih mjera prema nepoznatim osobama nije moguća u skladu s ranije iznesenim tumačenjem članka 182. *ZKP-a*, te da je s tim u svezi tu odredbu možda potrebno doraditi. Na temelju toga predloženo je da se u spomenuti članak doda riječ "**raspoloživi**" ispred "podaci o osobi", kako bi se neujednačena tumačenja mogla uskladiti. Smatralo se kako na temelju te dopune više ne bi bilo sporno da se posebne mjere mogu određivati i prema nepoznatim osobama u svim slučajevima kada su za to ispunjeni zakonom predviđeni uvjeti (v. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku*, 2002:84).

Međutim, dio pravnih i kriminalističkih teoretičara nastavio je tumačiti sporne odredbe na način koji je odbačen, što je vidljivo i u nekim recentnim radovima. Tako se i danas može naići na stajalište prema kojem se ***mjere određuju prema osobi čiji je identitet poznat***. *Već sam ovaj zahtjev traži prethodni rad policije i državnog odvjetništva kako bi prikupili podatke o postojanju kaznenog djela i identitetu osobe. Nije moguće odrediti mjere protiv nepoznatih osoba*. (v. Gluščić, 2012:557)

Već u sljedećem broju časopisa u kojem je citirani stručni članak objavljen može se pronaći dokaz koje ide u prilog suprotnim stajalištima. Radi se o analizi odluke Vrhovnog suda iz 2009. godine koja glasi: ***Zbog toga, a imajući u vidu da identitet počinitelja kaznenog djela u vrijeme izdavanja naloga za nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora nije bio poznat, to je nalogom obuhvaćen onaj telefonski broj mobilnog aparata koji je bio u kontaktu s poznatim počiniteljima, pri čemu okolnost da se radi o inozemnoj telefonskoj mreži ne ukazuje na nezakonitost takve radnje...*** (VSRH, I Kž Us 23/09 od 30. travnja 2009. U: Karas, 2012:843).

---

¹ Ponekad su se pojavljivali problemi čije je rješavanje zahtijevalo veliku vještinu uvjeravanja i dobru volju policijskih i pravosudnih djelatnika. Jedan od zanimljivijih primjera iz prakse jest slučaj državne odvjetnice USKOK-a koja nije mogla uvjeriti dežurnog istražnog suca Županijskog suda u Zagrebu o potrebi izdavanja naloga prema NN umirovljenom policajcu koji se bavio nedozvoljenom preprodajom oružja (bili su raspoloživi samo podaci o broju mobilnoga telefonskog priključka i marki vozila koje je koristio). Ona je uputila suca da dodatna objašnjenja potraži od policijskog službenika koji je bio nositelj kriminalističkog istraživanja. Taj je službenik u posljednjem, očajničkom pokušaju uvjeravanja da bi izdavanje naloga prema spomenutoj NN osobi bilo vrlo važno, kako je to moguće i u skladu sa zakonom, te da to ne bi bio presedan, postavio pitanje koje je glasilo otprilike ovako: "Gospodine suče, biste li izdali nalog za simulirano davanje potkupnine prema NN cariniku koji traži mito od milijun eura da pustiti određenu robu preko granične crte koja mora žurno stići na međunarodni sajam tehničkih inovacija (jer bi u protivnom mogla nastupiti višemilijunska šteta za investitore), a da carinik pritom inzistira da mu se novac preda u vrlo kratkom roku u kojem nije moguće utvrditi njegov puni identitet bez opasnosti od kompromitiranja postupanja, a zna se samo da malo šepa, nema prednje zube, zove se Pero i voli igrati šah?" Nakon kraćeg razmišljanja istražni sudac je iznenadio svoga sugovornika kratkom rečenicom: "Dobit ćete nalog!", čime je pokazao iznimnu mudrost i svijest o životnoj realnosti.

1. ANALIZA KRIMINALISTIČKIH ISTRAŽIVANJA U KOJIMA SU IZDAVANI NALOZI ZA PRIMJENU POSEBNIH DOKAZNIH RADNJI

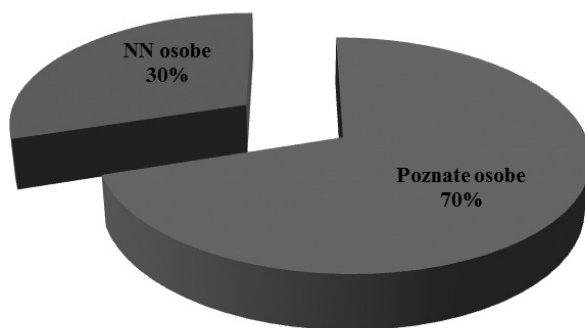
Situacije u kojima je potrebno primjenjivati posebne dokazne radnje prema nepoznatim osobama nisu rijetke. U suvremenim uvjetima provođenje kriminalističkih istraživanja je vrlo dinamičan proces tijekom kojeg je potrebno brzo i učinkovito postupati kako bi se moglo odgovoriti na izazove koje organizirane kriminalne skupine postavljaju pred policiju i državno odvjetništvo. Počinitelji učestalo mijenjaju mobilne telefonske priključke, angažiraju suizvršitelje za obavljanje jednokratnih poslova, upućuju osobe koje nisu iz kriminalnog miljea da za njihov račun izvrše određene radnje, a da pritom nisu ni svjesne kako pomažu u izvršenju kaznenih djela i tome slično. Kada određivanje posebnih dokaznih radnji prema nepoznatim osobama ne bi bilo moguće, bila bi upitna njihova svrha i sam njihov smisao.

U skladu s time praksa je od samog početka prepoznala kako je prijeko potrebno rabiti posebne dokazne radnje i prema osobama kojima u početku nije moguće utvrditi identitet. S tim u svezi nije potrebno daljnje elaborirati tu temu, pogotovo zato što je i zakonodavac uvažio takvo stajalište (kao što je uvodno i opisano). Umjesto toga, kako bi se egzaktnim pokazateljima pokazalo u kojoj mjeri se te radnje primjenjuju prema nepoznatim osobama, izvršena je analiza svih kriminalističkih istraživanja u kojima su izdani nalozi za primjenu posebnih dokaznih radnji tijekom 2012. i prva tri mjeseca 2013. godine.

Na temelju pokazatelja proizašlih iz analize kriminalističkih istraživanja utvrđeno je kako su nalozi prema nepoznatim osobama izdani u 47 slučajeva (ili 31,33%) od ukupno 150 kriminalističkih istraživanja započetih tijekom 2012. godine u kojima su izdani nalozi za primjenu posebnih dokaznih radnji. U spomenutim kriminalističkih istraživanjima nalozi su izdani prema 481 osobi, od kojih je identitet 179 osoba (ili 37,21%) bio nepoznat u trenutku izdavanja naloga.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. ožujka 2013. godine, od ukupno 39 kriminalističkih istraživanja u kojima su izdani nalozi za primjenu posebnih dokaznih radnji, u njih 10 (ili 25,64%) izdani su nalozi prema nepoznatim osobama. Pri tome su nalozi za primjenu posebnih dokaznih radnji bile obuhvaćene 82 osobe, od kojih je u trenutku izdavanja naloga identitet 39 osoba (ili 47,56%) bio nepoznat.

Dakle, u promatranom razdoblju od ukupno 189 kriminalističkih istraživanja u kojima su se rabile posebne dokazne radnje, u njih 57 (ili 30,16%) izdani su nalozi prema nepoznatim osobama (v. grafikon 1). U tim istraživanjima posebnim dokaznim radnjama obuhvaćene su 563 osobe, od kojih je identitet 218 osoba (ili 38,72%) bio nepoznat u trenutku izdavanja naloga.

*Grafikon 1: Kriminalistička istraživanja uz primjenu posebnih dokaznih radnji
Izvor: Interne evidencije Službe posebnih kriminalističkih poslova PNUSKOK-a.*

U trenutku izdavanja naloga za primjenu posebnih dokaznih radnji prema nepoznatim osobama u najvećem broju slučajeva nije se raspolagalo osnovnim identifikacijskim podacima, već samo informacijama o imenu ili nadimku osobe, broju telefonskog uređaja kojeg koristi, prijevoznom sredstvu i slično. Analizirane naloge izdavali su sudovi u Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku, Varaždinu, Slavonskom Brodu, Karlovcu, Bjelovaru, Zadru, Vukovaru i Sisku.

2. ZAKLJUČAK

Provedenom analizom potvrđeno je kako se posebne dokazne radnje teoretski mogu provoditi prema nepoznatim osobama, te da se u praksi i provode u približno svakom trećem slučaju. S tim u svezi valja naglasiti kako bi bilo dobro kada bi došlo do konačnog usuglašavanja stavova pojedinih eminentnih stručnjaka sa životnom realnošću i smjerom u kojem se kreće suvremena kriminalističko-pravna znanost i struka. U protivnom će i dalje biti školovane generacije pravnika i kriminalista koje nakon završetka studija neće imati jasnu i istinitu sliku o načinu uporabe temeljnih procesnih instrumenata uz pomoć kojih borba protiv suvremenih oblika teškog i složenog kriminala ne bi bila moguća.

LITERATURA

1. Gluščić, S. (2012). *Posebne dokazne radnje*, Policijska i sigurnost (Zagreb), godina 21, br. 3, str. 555.-573.
2. Karas, Ž. (2012). *Posebne dokazne radnje, pretraga vozila odvjetnika, promjene postupovnog zakona u korist okrivljenika, odbijanje potpisivanja zapisnika*, Policijska i sigurnost (Zagreb), godina 21, br. 4, str. 843.-849.
3. *Zakon o kaznenom postupku*, NN 110/97.
4. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku*, NN 58/02.

Engl.: Application of special evidentiary actions against unknown persons